

"IN ONZE BIBLIOTHEEK KÁN EN MÁG ALLES"

= door Eef Hermers =

Onder stimulerende geest van dr. Johan Hartog:

Bibliotheek gonsde als bijenkorf

DR. JOHAN HARTOG, de in Utrecht geboren oud-hoofdredacteur van de Amigoe en daarna jarenlang directeur van de Openbare Bibliotheek van Aruba, vierde onlangs zijn tachtigste verjaardag. Hij is getrouwd met een dochter van oud-gouverneur Wouters en was maar liefst tweendertig jaar werkzaam op Aruba en de Antillen. Bij de spreuktocht tussen de stapels boeken, verslagen, oude documenten, plakboeken, rapporten, samenvattingen en eindeloze krantenartikelen in de Arubaanse bibliotheek - overigens de wettige erfgename van Hartog - blijkt wat voor man hij is: rustig, sympathiek, efficiënt, standvastig en bovenal tevreden met wat hij kon doen voor de Arubaanse en Antilliaanse bevolking en tevreeden met zijn leven, omgeven door literatuur, geschriften en boeken. Hij woont nu in Salburg, Oosternrijk, waar hij zich nog steeds bezig houdt met schrijven en publiceren. Zijn 53ste boek *Het gedrukte woord op de Nederlandse Antillen en Aruba* rolt over enkele maanden van de pers. Een verhaal over deze imposante man schrijven is een zware klus, moeilijk gemaakt door Hartog zelf, vanwege de enorme hoeveelheid aan informatie. Van daar 'de glimp' op het leven en de activiteiten van de al levende legende: dr. Johan Hartog.

opening, op 20 juni 1955 een veel groter gebouw moet worden betrokken: de voormalige Margrietschool aan de Wilhelmijnstraat. In San Nicolas wordt intussen een h u p b e s t u a r s k a n t o o r gebouwd, waarvan de eerste etage als bibliotheek wordt ingericht. Om het centrale gedeelte van het eiland te bereiken, opent de Openbare Leenzaal en Boekrij van Aruba per 1 september 1965 een tweede filiaal te Sta Cruz, ondergebracht in het oudste woonhuis van Aruba: de voormalige pastorie uit 1863. In 1968 wordt door Nederland een bibliotheek aan het eilandgebied geschonken.

De redactie van de *Arubaanse Courant* vond dr. Johan Hartog in de beginjaren vijftig bereid enige artikelen te schrijven over de Openbare Leenzaal en Boekrij. In het eerste artikel schrijft Aruba's bibliothecaris: "In de leenzaal staan verder nog enkele leessenaars met afsluitbare kastjes. Mensen, die een bepaald onderwerp willen komen bestuderen en er behoefte aan hebben, kunnen aan de bibliothecaris om zulk een lessenaar vragen: ze krijgen dan de sleutel en behoeven hun boeken en papieren niet op en neer te dragen. Een schrijfmachine voor het vastleggen van eventuele resultaten is nog op komst, maar zou men er momenteel al erg om verlegen zitten, dan kan de kantoormachine van de boekrij gebruikt worden". De *Beurs en Nieuwsberichten* vermeldt op 15 november 1950: "Wanneer dr. Johan Hartog een taak op zich neemt, vervult hij die met hart en ziel. Wij hebben dat kunnen vaststellen toen hij hoofdredacteur van de Amigoe di Curaçao was, waarvan hij een plicht en leesaar dagblad heeft gemaakt. Wij hebben er ons nu opnieuw van kunnen overtuigen, toen wij hem een bezoek brachten in het nieuwe gebouw van het Arubaanse Cultureel Centrum, waarin de Openbare Bibliotheek, waarvan hij sedert kort bibliothecaris is, is gevestigd. In de korte tijd, gedurende welke dr. Johan Hartog zijn krachten aan de bibliotheek wijd, is er een geweldige sprong vooruit gemaakt. Dr Hartog heeft zijn vleugels kunnen uitslaan, of praktischer gezegd, zijn pleegkinderen, de boeken, op hun planken kunnen rfen. Hij vertelde er ons een en ander van, toen wij in zijn fris en gezellig kantoor waren gevallen tijdens ons bezoek aan Aruba. De dynamische bibliothecaris is er niet de man naar om zich tussen zijn boeken op te sluiten en geen contacten met de buitenwereld te zoeken. Het was aangenaam verblijven geweest in Aruba's cultuurentuum, dat als een bijenkorf is gaan gonzen sedert dr Hartog er de culturrele honing gaar", en wij namen note afscheid van hem en zijn charmante echtgenote. Wij wensden de heer en mevrouw Hartog verder veel voorspoed met hun nuttige en onmisbare arbeid. Zij hebben reeds thans in de Arubaanse gemeenschap een centrum gesticht, dat een grote bijdrage tot de ontwikkeling van de Arubaanse bevolking levert en dat in de toekomst nog van groeiende waarde zal blijken te zijn."

FILIAALBOEKRIJ
Op achttienden april 1952 wordt een filiaalboekrij te San Nicolas geopend. Toch blijkt de toevloed in Oranjestad zo groot, dat vijf jaar na de

februari 1961. "Nu het Arubaanse Cultureel Centrum langzaam gereed is ingeburgerd in ruim een half jaar van zijn bestaan, lijft het een goede gedachte zich eens te bezinnen op de betekenis van zulk een centrum, van een openbare boekrij, een leenzaal en een verhuurrichting voor films en openluchtchima voor de vertoning van culturele films. Wij doen dit te geder, omdat enkele lezers van de *Beurs* ons hebben verzocht, 'daar je toch zoveel artikelen schrijft om belangstelling te wekken voor de boekrij, nu ook eens wat te schrijven over de betekenis van het Cultureel Centrum zelf'."

VOORUITZIEND

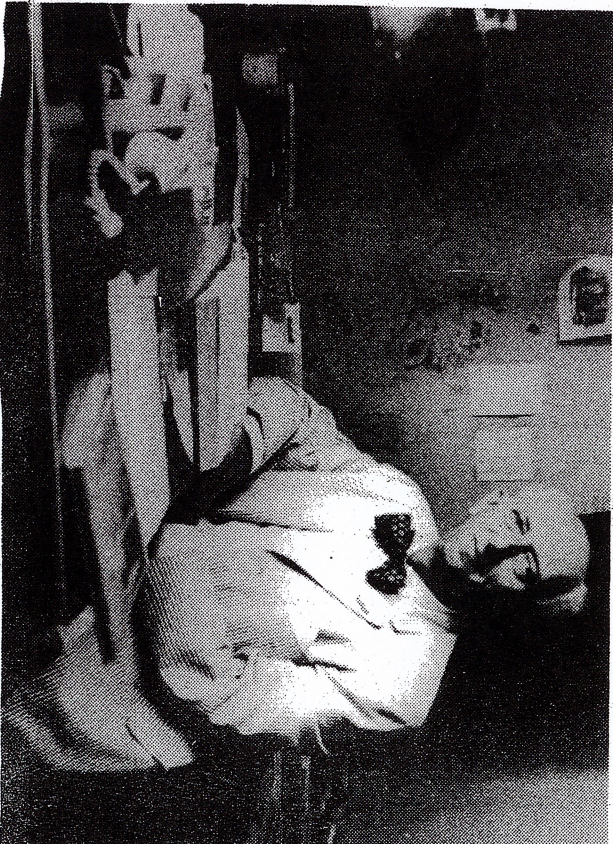
Op 16 september 1955 wordt een opvallend bericht geplaatst onder de volgende kop: 'Dr. Johan Hartog's vooruitziende blik zal latere geschiedschrijvers dankbaar stemmen. Het artikel: 'Het is een bekend feit, dat door allerlei oorzaken - zoals bijvoorbeeld kleine oplagen - boekwerken, die op deze eilanden verschenen zijn, dikwijls na enkele jaren niet meer in de winkels te koop zijn, ja zelfs niet meer te achterhalen zijn. De bibliothecaris van Aruba die bij het schrijven van zijn geschiedboeken over onze eilanden beter dan wie ook heeft ervaren wat het wil zeggen oude boeken over de Antillen te achterhalen, heeft besloten het zijn opvolgers gemakkelijkertemaken. Van alle boeken die nu nog gewoon in de winkel te krijgen zijn, of die hij op een of andere wijze kan achterhalen, reserveert hij een exemplaar voor latere eeuwen. Dit is nogal een verre visie maar wellicht, dat over honderd jaar de Arubaanse geschiedschrijver of econoom dr Hartog dankbaar is. Nu kan men het Eilandverslag van de heer Kerstens of de Staatsinrichting van Van Hoorren en de Begroting van Van Aruba nog zonder enige moeite te pakken krijgen. Maar wij maken ons sterk dat men in het jaar 2055 - en dat is dan nog maar honderd jaar - dat niet zo gemakkelijk zal doen. Dankzij de vooruitziende blik van een vroege bibliothecaris zullen er dan archieken staan op Aruba aanwezig zijn. Er wordt een numerieke inventaris bijgehouden en verder niets. In elk boek staat voorin een stempel van de bibliotheek en het nummer van het archief exemplaar. Dr Hartog verzoekt zijn opvolgers in de komende eeuwen deze boeken pemant buiten de algemene circulaire te houden en voor studietoelinden te bewaren. Het vormt een bron, die voor historici, economen, schrijvers en anderen later van belang kan zijn."

Op 20 juni 1955 wordt de nieuwe bibliotheek in de Wilhelmijnstraat officieel geopend. De boekenvrzanen van dr. Johan Hartog paste na vijf jaar al niet meer in het gebouwtje aan de Lagoenweg. "In onze bibliotheek kan en mag alles", schreef Hartog. Dit werd bijvoorbeeld inderdijft bewezen toen een student in Groningen, die familie had in Curaçao, vernam, dat er over zijn familie een artikel verschenen was in één of ander Amerikaans blad en hij zich niet meer dan deze vage

gegevens tot dr. Hartog wendde met het verzoek het betreffende artikel voor hem op te sporen. Aruba's achteve bibliothecaris ging aan het werk en had het artikel binnen een maand opgespoord."

AFSCHEID

In mei 1972 wordt afscheid genomen van de zesigjarige bibliothecaris door Hartog, die de dienst verlaat in verband met het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Hartog laat de bibliotheek achter met enkele extra diensten zoals een uitleen tussen de bibliotheken van

JOHAN HARTOG
...levende legende...

Aruba, Curaçao en Nederland, een bibliotheek van de Alliance Française en een speciale regeling voor bezokkende toeristen. Hartog schreef waart de tientallen boeken ook reisbeschijfs vingen en belevenissen van zijn wereldtreken zoals 'Op zoek naar Europa' en 'Land in Land Uit', zeventigkilozand kilometer door vijf continenten. Voor het *Nieuwsblad voor de Boekhandel* maakte het echtpaar Hartog een grote reis en schreef onder de titel 'Over de drempel' enkele impressies over alle mogelijke boekhandels die zij op hun omrevingen betraden. Ze gingen over de drempel in onder meer New York, San Francisco, Londen, Wenen, Liechtenstein, Spanje, Zwitserland, Geneve, Parijs, Cairo, Barrit, Amman, Jeruzalem, Thèraran, New Delhi, Calcuttia, Hongkong, Nieuw-Zeeland en Voor het laatste over de drempel in Aruba.

Hartog schrijft op 23 januari 1964: "Na een tocht van 68-duzand kilometer stonden wij dan opeens weer in 'the shopping center of the Carribean', in Aruba's Nassaustraat. Het is dan maar enkele stappen en je gaat over de drempel van boekhandelaar Dirk Jan de Wit die van orde en neheid houdt, want keuring opgestelde hekken zorgen ervoor dat de binnenstromende file geen hinder veroorzaakt aan degenen die naar buiten gaan. Dat de Aruba Boekhandel een bloeiend bedrijf is, zie je zó wel; dat het een der fraaiste boekhandels in het Caribische gebied is, zie je alleen als je dit gebied veel hebt bereisd. Aruba leest. In de Openbare Leenzaal en Boekrij werd in 1950 vijftien-duizend boeken uitgeleend.

Huilba ligt Vader Piet. Dat is een leuke naam, maar waarom heet die plek nu zo? Begin vorige eeuw woonde hier ene Piet Lampe. Deze Piet Lampe was de oudste zoon van Hendrik Lampe, de stamvader van de Arubaanse Lampe's. Piet Lampe was districtmeester van het toenmalige tweede district, dat het gehele oosten van Aruba omvatte. Merkwaaig dat Piets roepnaam Vader Piet was en niet Tata Piet. In 1829 werd het rustige Aruba opgeschrikt doordat Piet Lampe was verdwenen. Later werd zijn stoffelijk overschot in een van de vele spelontken aan de kust gevonden. Algemeen werd aangenomen dat de heer Lampe bij het vissen van de rots was gevallen en verdrinken. Maar vrij spoedig bleek dat hij was vermoord door een slaaf. De moordenaar is later op Curaçao terechtgesteld. De strreek heet sindsdien Vader Piet."

Een verklaring van een andere oude naam: "Aruba's haven heet Paardenbaai. Reeds Stuyvesant gebruikte Aruba als stoeterij of fokplaats voor paarden, maar daar heet de baai niet naar. Toen in de achttiende eeuw de suikerrenteeft op de noordelijke Antillen opkwam, importeerde men daar paarden uit wat nu Venezuela is. Tijdens het vangen en de drifjacht naar de kust werden de paarden zo afgelajkerd, dat men ze eerst naar Aruba bracht en hier wat liet bijkomen. Een schip met paarden voer naar ons eiland en zo dicht mogelijk onder de kust werden de paarden in de baai overboord gezet. Ze zwommen dan zelf naar de wal, waar men zorgde dat paarden stonden. Soort lokt soort. Zo kreeg de baai, waar thans onze hoofdstad ligt, de naam van Paardenbaai."

NOOIT TROUWEN

Alice van Romondt is de huidige bibliothecaresse op Aruba. Zij herinnert zich dat Hartog in een typisch Arubaanse twee-verdiepingshuisje woonde: 'Piso di Marina'. Van Romondt bezocht Hartog als studente regelmatig voor adviezen. "Ik weet nog dat hij tegen me zei: 'Als je een bibliotheek-

gehele erfenis naar de bibliotheek van Aruba gaat'. Opvoegster van Hartog en voorangster van Van Romondt, bibliothecaresse Margarita Lacé, zegt in de Amigoe van 14 augustus 1974 tijdens het 25-jarig bestaan van de bibliotheek: "Dr Hartog heeft zich 22 jaar lang geheel aan de bibliotheek gewijd en heeft het gemaakt tot wat het nu is. Wij kunnen dr Hartog ongetwijfeld de vader van de Arubaanse bibliotheek noemen."

"IN ONZE BIBLIOTHEEK KÁN EN MÁG ALLES"

= door Eef Hermers =

Onder stimulerende geest van dr. Johan Hartog:

Bibliotheek gonsde als bijenkorf

DR. JOHAN HARTOG, de in Utrecht geboren hoofdredacteur van de Amigoe en daarna jarenlang directeur van de Openbare Bibliotheek van Aruba, vierde onlangs zijn tachtigste verjaardag. Hij is getrouwd met een dochter van oud-gouverneur Wouters en was maar liefst tweendertig jaar werkzaam op Aruba en de Antillen. Bij de spreuktocht tussen de stapels boeken, verslagen, oude documenten, plakboeken, rapporten, samenvattingen en eindeloze krantenartikelen in de Arubaanse bibliotheek - overigens de wettige erfgename van Hartog - blijkt wat voor man hij is: rustig, sympathiek, efficiënt, standvastig en bovenal tevreden met wat hij kon doen voor de Arubaanse en Antilliaanse bevolking en tevreden met zijn leven, omgeven door literatuur, geschriften en boeken. Hij woont nu in Salzburg, Oostenrijk, waar hij zich nog steeds bezig houdt met schrijven en publiceren. Zijn 53ste boek *Het gedrukte woord op de Nederlandse Antillen en Aruba** valt over enkele maanden van de pers. Een verhaal over deze imposante man schrijven is een zware klus, moelijk gemaakt door Hartog zelf, vanwege de enorme hoeveelheid aan informatie. Vandaar 'de glimp' op het leven en de activiteiten van de al levende legende: dr. Johan Hartog.

opening, op 20 juni 1955 een veel groter gebouw moet worden betrokken: de voormalige Margrietschool aan de Wilhelminastraat. In San Nicolas wordt intussen een h u p b e s t u a r s k a n t o o r gebouwd, waarvan de eerste etage als bibliotheek wordt ingericht. Om het centrale gedeelte van het eiland te bereiken, opent de Openbare Leenzaal en Boekrij van Aruba per 1 september 1965 een tweede filiaal te Sta Cruz, ondergebracht in het oudste woonhuis van Aruba: de voormalige pastorie uit 1863. In 1968 wordt door Nederland een bibliotheus aan het eilandgebied geschonken.

De redactie van de *Arubaanse Courant* vond dr. Johan Hartog in de beginjaren vijftig bereid enige artikelen te schrijven over de Openbare Leenzaal en Boekrij. In het eerste artikel schrijft Aruba's bibliothecaris: "In de leenzaal staan verder nog enkele leessenaars met afsluitbare kastjes. Mensen, die een bepaald onderwerp willen komen bestuderen en er behoefte aan hebben, kunnen aan de bibliothecaris om zulk een lessenaar vragen: ze krijgen dan de sleutel en behoeven hun boeken en papieren niet op en neer te dragen. Een schrijfmachine voor het vastleggen van eventuele resultaten is nog op komst, maar zou men er momenteel al erg om verlegen zitten, dan kan de kantoormachine van de boekrij gebruikt worden". De *Beurs en Nieuwsberichten* vermeldt op 15 november 1950: "Wanneer dr. Johan Hartog een taak op zich neemt, vervult hij die met hart en ziel. Wij hebben dat kunnen vaststellen toen hij hoofdredacteur van de Amigoe di Curaçao was, waarvan hij een piling en leenzaal dagblad heeft gemaakt. Wij hebben er ons nu opnieuw van kunnen overtuigen, toen wij hem een bezoek brachten in het nieuwe gebouw van het Arubaanse Cultureel Centrum, waarin de Openbare Bibliotheek, waarvan hij sedert kort bibliothecaris is, is gevestigd. In de korte tijd, gedurende welke dr. Johan Hartog zijn krachten aan de bibliotheek wijd, is er een geweldige sprong vooruit gemaakt. Dr Hartog heeft zijn vleugels kunnen uitslaan, of praktischer gezegd, zijn pleegkinderen, de boeken, op hun planken kunnen rfen. Hij vertelde er ons een en ander van, toen wij in zijn fris en gezellig kantoor waren gevallen tijdens ons bezoek aan Aruba. De dynamische bibliothecaris is er niet de man naar om zich tussen zijn boeken op te sluiten en geen contacten met de buitenwereld te zoeken. Het was aangenaam verblijven geweest in Aruba's cultuurcentrum, dat als een bijenkorf is gaan gonzzen sedert dr Hartog er de culturele honing gaar", en wij namen note afscheid van hem en zijn charmante echtgenote. Wij wensen de heer en mevrouw Hartog verder veel voorspoed met hun nuttige en onmisbare arbeid. Zij hebben reeds thans in de Arubaanse gemeenschap een centrum gesicht, dat een grote bijdrage tot de ontwikkeling van de Arubaanse bevolking levert en dat in de toekomst nog van groeiende waarde zal blijken te zijn."

FILIAALBOEKERIJ

Op achttien april 1952 wordt een filiaalboekrij te San Nicolas geopend. Toch blijft de toevloed in Oranjestad zo groot, dat vijf jaar na de

februari 1961. "Nu het Arubaanse Cultureel Centrum langzaam gereed is ingeburgerd in ruim een half jaar van zijn bestaan, lijft het een goede gedachte zich eens te bezinnen op de betekenis van zulk een centrum, van een openbare boekrij, een leenzaal en een verhuurrichting voor films en openlichtcinema voor de vertoning van culturele films. Wij doen dit te geder, omdat enkele lezers van de *Beurs* ons hebben verzocht, 'daar je toch zoveel artikelen schrijft om belangstelling te wekken voor de boekrij, nu ook eens wat te schrijven over de betekenis van het Cultureel Centrum zelf'."

VOORUITZIEND

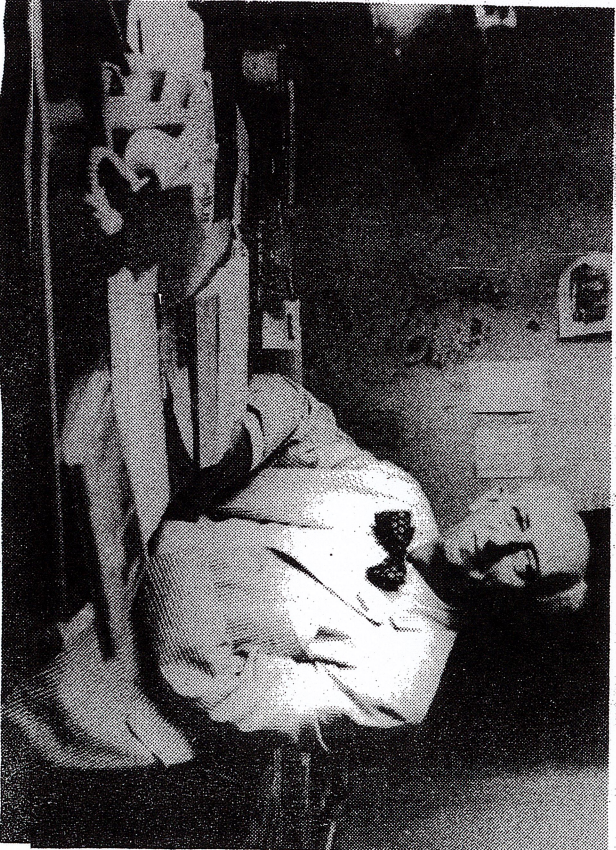
Op 16 september 1955 wordt een opvallend bericht geplaatst onder de volgende kop: 'Dr. Johan Hartog's vooruitziende blik zal latere geschiedschrijvers dankbaar stemmen. Het artikel: 'Het is een bekend feit, dat door allerlei oorzaken - zoals bijvoorbeeld kleine oplagen - boekwerken, die op deze eilanden verschenen zijn, dikwijls na enkele jaren niet meer in de winkels te koop zijn, ja zelfs niet meer te achterhalen zijn. De bibliothecaris van Aruba die bij het schrijven van zijn geschiedboeken over onze eilanden beter dan wie ook heeft ervaren wat het wil zeggen oude boeken over de Antillen te achterhalen, heeft besloten het zijn opvolgers gemakkelijk te maken. Van alle boeken die nu nog gewoon in de winkel te krijgen zijn, of die hij op een of andere wijze kan achterhalen, reserveert hij een exemplaar voor latere eeuwen. Dit is nogal een verre visie maar wellicht, dat over honderd jaar de Arubaanse geschiedschrijver of econoom dr Hartog dankbaar is. Nu kan men het Eilandverslag van de heer Kerstens of de Staatsinrichting van Van Hoorren en de Begroting van Van Aruba nog zonder enige moeite te pakken krijgen. Maar wij maken ons sterk dat men in het jaar 2055 - en dat is dan nog maar honderd jaar - dat niet zo gemakkelijk zal doen. Dankzij de vooruitziende blik van een vroege bibliothecaris zullen er dan archieven zijn op Aruba aanwezig zijn. Er wordt een nummer van het archief exemplaar. Dr Hartog verzocht zijn opvolgers in de komende eeuwen deze boeken pennaant buiten de algemene circulaire te houden en voor studietoelinden te bewaren. Het vormt een bron, die voor historic, economen, schrijvers en anderen later van belang kan zijn."

Op 20 juni 1955 wordt de nieuwe bibliotheek in de Wilhelminastraat officieel geopend. De boekverzameling van dr. Johan Hartog paste na vijf jaar al niet meer in het gebouwje aan de Lagoenweg. "In onze bibliotheek kan en mag alles", schreef Hartog. Dit werd bijvoorbeeld inderdijf bewezen toen een student in Groningen, die familie had in Curaçao, vernam, dat er over zijn familie een artikel verschenen was in één of ander Amerikaans blad en hij zich niet meer dan deze vage

gegevens tot dr. Hartog wendde met het verzoek het betreffende artikel voor hem op te sporen. Aruba's achteve bibliothecaris ging aan het werk en had het artikel binnen een maand opgespoord."

AFSCHEID

In mei 1972 wordt afscheid genomen van de zesjarige bibliothecaris door Hartog, die de dienst verlaat in verband met het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Hartog laat de bibliotheek achter met enkele extra diensten zoals een uitleen tussen de bibliotheken van

JOHAN HARTOG
...levende legende...

Aruba, Curaçao en Nederland, een bibliotheek van de Alliance Française en een speciale regeling voor bezokkende toeristen. Hartog schreef waart de tentakelen boeken ook reisbeschijfs vingen en belevenissen van zijn wereldtreken zoals 'Op zoek naar Europa' en 'Land in Land Uit', zeventigkilozand kilometer door vijf continenten. Voor het *Nieuwsblad voor de Boekhandel* maakte het echtpaar Hartog een grote reis en schreef onder de titel 'Over de drempel' enkele impressies over alle mogelijke boekhandels die zij op hun omzwervingen betraden. Ze gingen over de drempel in onder meer New York, San Francisco, Londen, Wenen, Liechtenstein, Spanje, Zwitserland, Geneve, Parijs, Cairo, Barut, Amman, Jeruzalem, Tbleran, New Delhi, Calcuttia, Hongkong, Nieuw-Zeeland en Voor het laatste over de drempel in Aruba.

Hartog schrijft op 23 januari 1964: "Na een tocht van 68-duizend kilometer stonden wij dan opeens weer in 'the shopping center of the Carribean', in Aruba's Nassaustraat. Het is dan maar enkele stappen en je gaat over de drempel van boekhandelaar Dirk Jan de Wit die van orde en neheid houdt, want keuring opgestelde hekken zorgen ervoor dat de binnenstromende file geen hinder veroorzaakt aan degenen die naar buiten gaan. Dat de Aruba Boekhandel een bloeiend bedrijf is, zie je zó wel; dat het een der fraaiste boekhandels in het Caribische gebied is, zie je alleen als je dit gebied veel hebt bereisd. Aruba leest. In de Openbare Leenzaal en Boekrij werd in 1950 vijftien-duizend boeken uitgeleend.

gehele erfenis naar de bibliotheek van Aruba gaat". Opvoegster van Hartog en voorangster van Van Romondt, bibliothecaresse Margarita Lacé, zegt in de Amigoe van 14 augustus 1974 tijdens het 25-jarig bestaan van de bibliotheek: "Dr Hartog heeft zich 22 jaar lang geheel aan de bibliotheek gewijd en heeft het gemaakt tot wat het nu is. Wij kunnen dr Hartog ongetwijfeld de vader van de Arubaanse bibliotheek noemen."

Huilba ligt Vader Piet. Dat is een leuke naam, maar waarom heet die plek nu zo? Begin vorige eeuw woonde hier ene Piet Lampe. Deze Piet Lampe was de oudste zoon van Hendrik Lampe, de stamvader van de Arubaanse Lampes. Piet Lampe was districtmeester van het toenmalige tweede district, dat het gehele oosten van Aruba omvatte. Merkw aardig dat Piets roepnaam Vader Piet was en niet Tata Piet. In 1829 werd het rustige Aruba opgeschrikt doordat Piet Lampe was verdwenen. Later werd zijn stoffelijk overschot in een van de vele spelontken aan de kust gevonden. Algemeen werd aangenomen dat de heer Lampe bij het vissen van de rots was gevallen en verdrinken. Maar vrij spoedig bleek dat hij was vermoord door een slaaf. De moordenaar is later op Curaçao terechtgesteld. De strreek heet sindsdien Vader Piet.

Een verklaring van een andere oude naam: "Aruba's haven heet Paardenbaai. Reeds Stuyvesant gebruikte Aruba als stoeterij of fokplaats voor paarden, maar daar heet de baai niet naar. Toen in de achttiende eeuw de suikerrenteeft op de noordelijke Antillen opkwam, importeerde men daar paarden uit wat nu Venezuela is. Tijdens het vangen en de drifjacht naar de kust werden de paarden zo afgejakerd, dat men ze eerst naar Aruba bracht en hier wat liet bijkomen. Een schip met paarden voer naar ons eiland en zo dicht mogelijk onder de kust werden de paarden in de baai overboord gezet. Ze zwommen dan zelf naar de wal, waar men zorgde dat paarden stonden. Soort lokt soort. Zo kreeg de baai, waar thans onze hoofdstad ligt, de naam van Paardenbaai."

NOOIT TROUWEN

Alice van Romondt is de huidige bibliothecaresse op Aruba. Zij herinnert zich dat Hartog in een typisch Arubaanse twee-verdiepingshuisje woonde: 'Piso di Marina'. Van Romondt bezocht Hartog als studente regelmatig voor adviezen. "Ik weet nog dat hij tegen me zei: 'Als je een bibliotheek-

"IN ONZE BIBLIOTHEEK KÁN EN MÁG ALLES"

= door Eef Hermers =
Onder stimulerende geest van dr. Johan Hartog:

Bibliotheek gonsde als bijenkorf

DR. JOHAN HARTOG, de in Utrecht geboren hoofdredacteur van de Amigoe en daarna jarenlang directeur van de Openbare Bibliotheek van Aruba, vierde onlangs zijn tachtigste verjaardag. Hij is getrouwd met een dochter van oud-gouverneur Wouters en was maar liefst tweendertig jaar werkzaam op Aruba en de Antillen. Bij de spreuktocht tussen de stapels boeken, verslagen, oude documenten, plakboeken, rapporten, samenvattingen en eindeloze krantenartikelen in de Arubaanse bibliotheek - overigens de wettige erfgename van Hartog - blijkt wat voor man hij is: rustig, sympathiek, efficiënt, standvastig en bovenal tevreden met wat hij kon doen voor de Arubaanse en Antilliaanse bevolking en tevreden met zijn leven, omgeven door literatuur, geschriften en boeken. Hij woont nu in Salzburg, Oostenrijk, waar hij zich nog steeds bezig houdt met schrijven en publiceren. Zijn 53ste boek *Het gedrukte woord op de Nederlandse Antillen en Aruba** valt over enkele maanden van de pers. Een verhaal over deze imposante man schrijven is een zware klus, moelijk gemaakt door Hartog zelf, vanwege de enorme hoeveelheid aan informatie. Vandaar 'de glimp' op het leven en de activiteiten van de al levende legende: dr. Johan Hartog.

opening, op 20 juni 1955 een veel groter gebouw moet worden betrokken: de voormalige Margrietschool aan de Wilhelminastraat. In San Nicolas wordt intussen een h u p b e s t u a r s k a n t o o r gebouwd, waarvan de eerste etage als bibliotheek wordt ingericht. Om het centrale gedeelte van het eiland te bereiken, opent de Openbare Leenzaal en Boekertij van Aruba per 1 september 1965 een tweede filiaal te Sta Cruz, ondergebracht in het oudste woonhuis van Aruba: de voormalige pastorie uit 1863. In 1968 wordt door Nederland een bibliotheek van het eilandgebied geschonken.

De redactie van de *Arubaanse Courant* vond dr. Johan Hartog in de beginjaren vijftig bereid enige artikelen te schrijven over de Openbare Leenzaal en Boekertij. In het eerste artikel schrijft Aruba's bibliothecaris: "In de leenzaal staan verder nog enkele leessenaars met afsluitbare kastjes. Mensen, die een bepaald onderwerp willen komen bestuderen en er behoefte aan hebben, kunnen aan de bibliothecaris om zulk een leessenaar vragen: ze krijgen dan de sleutel en behoeven hun boeken en papieren niet op en neer te dragen. Een schrijfmachine voor het vastleggen van eventuele resultaten is nog op komst, maar zou men er momenteel al erg om verlegen zitten, dan kan de kantoormachine van de boekertij gebruikt worden". De *Beurs en Nieuwsberichten* vermeldt op 15 november 1950: "Wanneer dr. Johan Hartog een taak op zich neemt, vervult hij die met hart en ziel. Wij hebben dat kunnen vaststellen toen hij hoofdredacteur van de Amigoe di Curaçao was, waarvan hij een plicht en leesaar dagblad heeft gemaakt. Wij hebben er ons nu opnieuw van kunnen overtuigen, toen wij hem een bezoek brachten in het nieuwe gebouw van het Arubaanse Cultureel Centrum, waarin de Openbare Bibliotheek, waarvan hij sedert kort bibliothecaris is, is gevestigd. In de korte tijd, gedurende welke dr. Johan Hartog zijn krachten aan de bibliotheek wijd, is er een geweldige sprong vooruit gemaakt. Dr Hartog heeft zijn vleugels kunnen uitslaan, of praktischer gezegd, zijn pleegkinderen, de boeken, op hun planken kunnen rfen. Hij vertelde er ons een en ander van, toen wij in zijn fris en gezellig kantoor waren gevallen tijdens ons bezoek aan Aruba. De dynamische bibliothecaris is er niet de man naar om zich tussen zijn boeken op te sluiten en geen contacten met de buitenwereld te zoeken. Het was aangenaam verblijven geweest in Aruba's cultuurcentrum, dat als een bijenkorf is gaan gonzen sedert dr Hartog er de culturele honing gaar", en wij namen note afscheid van hem en zijn charmante echtgenote. Wij wensden de heer en mevrouw Hartog verder veel voorspoed met hun nuttige en onmisbare arbeid. Zij hebben reeds thans in de Arubaanse gemeenschap een centrum gesicht, dat een grote bijdrage tot de ontwikkeling van de Arubaanse bevolking levert en dat in de toekomst nog van groeiende waarde zal blijken te zijn."

FIJALBOEKERTIJ
Op achttien april 1952 wordt een filiaalboekertij te San Nicolas geopend. Toch blijft de toevloed in Oranjestad zo groot, dat vijf jaar na de

februari 1961. "Nu het Arubaanse Cultureel Centrum langzaam gereed is ingeburgerd in ruim een half jaar van zijn bestaan, lijft het een goede gedachte zich eens te bezinnen op de betekenis van zulk een centrum, van een openbare boekertij, een leenzaal en een verhuurrichting voor films en openluchtchima voor de vertoning van culturele films. Wij doen dit te geder, omdat enkele lezers van de *Beurs* ons hebben verzocht, 'daar je toch zoveel artikelen schrijft om belangstelling te wekken voor de boekertij, nu ook eens wat te schrijven over de betekenis van het Cultureel Centrum zelf'."

VOORUITZIEND

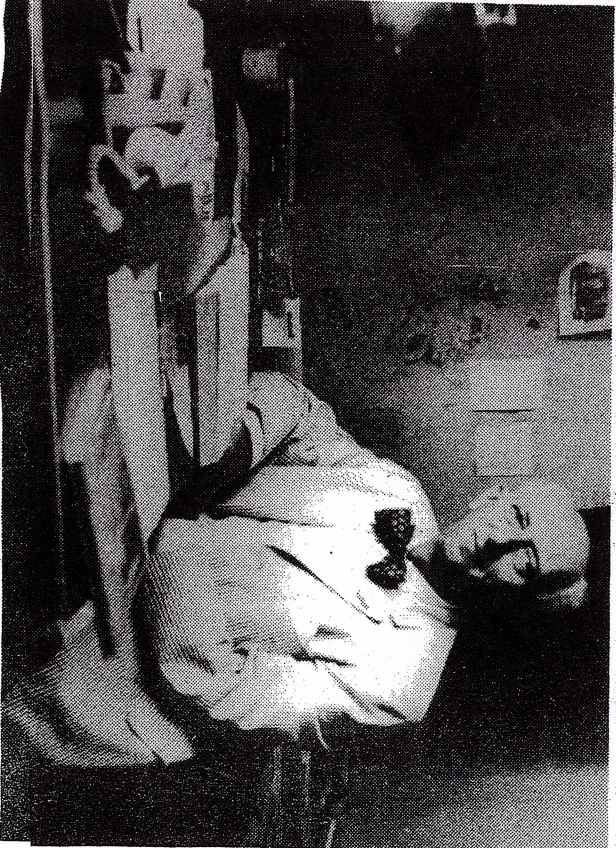
Op 16 september 1955 wordt een opvallend bericht geplaatst onder de volgende kop: 'Dr. Johan Hartog's vooruitziedende blik zal latere geschiedschrijvers dankbaar stemmen. Het artikel: "Het is een bekend feit, dat door allerlei oorzaken - zoals bijvoorbeeld kleine oplagen - boekwerken, die op deze eilanden verschenen zijn, dikwijls na enkele jaren niet meer in de winkels te koop zijn, ja zelfs niet meer te achterhalen zijn. De bibliothecaris van Aruba die bij het schrijven van zijn geschiedboeken over onze eilanden beter dan wie ook heeft ervaren wat het wil zeggen oude boeken over de Antillen te achterhalen, heeft besloten het zijn opvolgers gemakkelijkertemaken. Van alle boeken die nu nog gewoon in de winkel te krijgen zijn, of die hij op een of andere wijze kan achterhalen, reserveert hij een exemplaar voor latere eeuwen. Dit is nogal een verre visie maar wellicht, dat over honderd jaar de Arubaanse geschiedschrijver of econoom dr Hartog dankbaar is. Nu kan men het Eilandverslag van de heer Kerstens of de Staatsinrichting van Van Hoorren en de Begroting van Van Aruba nog zonder enige moeite te pakken krijgen. Maar wij maken ons sterk dat men in het jaar 2055 - en dat is dan nog maar honderd jaar - dat niet zo gemakkelijk zal doen. Dankzij de vooruitziende blik van een vroege bibliothecaris zullen er dan archieven zijn op Aruba aanwezig zijn. Er wordt een nunterke inventaris bijgehouden en verder niets. In elk boek staat voorin een stempel van de bibliotheek en het nummer van het archief exemplaar. Dr Hartog verzoekt zijn opvolgers in de komende eeuwen deze boeken pemant buiten de algemene circulaire te houden en voor studietoelinden te bewaren. Het vormt een bron, die voor historici, economen, schrijvers en anderen later van belang kan zijn."

Op 20 juni 1955 wordt de nieuwe bibliotheek in de Wilhelminastraat officieel geopend. De boekenvrzanen van dr. Johan Hartog paste na vijf jaar al niet meer in het gebouwtje aan de Lagoenweg. "In onze bibliotheek kan en mag alles", schreef Hartog. Dit werd bijvoorbeeld inderdijf bewezen toen een student in Groningen, die familie had in Curaçao, vernam, dat er over zijn familie een artikel verschenen was in één of ander Amerikaans blad en hij zich niet meer dan deze vage

gegevens tot dr. Hartog wendde met het verzoek het betreffende artikel voor hem op te sporen. Aruba's achteve bibliothecaris ging aan het werk en had het artikel binnen een maand opgespoord."

AFSCHEID

In mei 1972 wordt afscheid genomen van de zesigjarige bibliothecaris door Hartog, die de dienst verlaat in verband met het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Hartog laat de bibliotheek achter met enkele extra diensten zoals een uitleen tussen de bibliotheken van

JOHAN HARTOG
...levende legende...

Aruba, Curaçao en Nederland, een bibliotheek van de Alliance Française en een speciale regeling voor bezokkende toeristen. Hartog schreef waart de tentantien boeken ook reisbeschijfs vingen en belevenissen van zijn wereldtreken zoals 'Op zoek naar Europa' en 'Land in Land Uit', zeventigkilozand kilometer door vijf continenten. Voor het *Nieuwsblad voor de Boekhandel* maakte het echtpaar Hartog een grote reis en schreef onder de titel 'Over de drempel' enkele impressies over alle mogelijke boekhandels die zij op hun omzevingen betraden. Ze gingen over de drempel in onder meer New York, San Francisco, Londen, Wenen, Liechtenstein, Spanje, Zwitserland, Geneve, Parijs, Cairo, Barrit, Amman, Jeruzalem, Tbleran, New Delhi, Calcuttia, Hongkong, Nieuw-Zeeland en Voor het laatste over de drempel in Aruba.

Hartog schrijft op 23 januari 1964: "Na een tocht van 68-duzand kilometer stonden wij dan opeens weer in 'the shopping center of the Carribean', in Aruba's Nassaustraat. Het is dan maar enkele stappen en je gaat over de drempel van boekhandelaar Dirk Jan de Wit die van orde en neheid houdt, want keuring opgestelde hekken zorgen ervoor dat de binnenstromende file geen hinder veroorzaakt aan degenen die naar buiten gaan. Dat de Aruba Boekhandel een bloeiend bedrijf is, zie je zó wel; dat het een der fraaiste boekhandels in het Caribische gebied is, zie je alleen als je dit gebied veel hebt bereisd. Aruba leest. In de Openbare Leenzaal en Boekertij werd in 1950 vijftien-duizend boeken uitgeleend.

vorig jaar negentigduizend. 'De Wit a big name in Cifs' en 'Another hit from De Wit' staat er op zijn dozen. "Waarom leest u vanavond geen boek?" lees je op de felgekleurde bestelauto. Van vrées om die over te gaan bij de boekwinkels van Dirk Jan de Wit, bestaat er in elk geval niet. Uit vijf winkels stromen de mensen met hun in wilbauw gestoken pakjes. Constant."

Op 12 augustus schrijft Hartog een artikel met de titel 'Oude namen op Aruba', "tussen Guadalupe en studie wil gaan volgen moet je je erop voorbereiden dat je nooit mag trouwen. Ik wist niet wat ik hoorde maar in die tijd mocht je als vrouwelijke ambtenaar niet gehuwd zijn. In plaats van steun die ik bij hem zocht, liep ik naar huis met de gedachte in de toekomst een oude vrijster te worden". Van Romondt heeft haar contact met Hartog niet verloren en onderhoudt al jarenlang schriftelijk contact. "Ik houd hem op de hoogte van het wel en wee van de bibliotheek. Dat vind hij reuze interessant, mede omdat na zijn overlijden de

gehele erfenis naar de bibliotheek van Aruba gaat". Opvolgster van Hartog en voorgangster van Van Romondt, bibliothecaresse Margarita Lacé, zegt in de 1974 tijdens het 25-jarig bestaan van de bibliotheek. "Dr Hartog heeft zich 22 jaar lang geheel aan de bibliotheek gewijd en heeft het gemaakt tot wat het nu is. Wij kunnen dr Hartog ongetwijfeld de vader van de Arubaanse bibliotheek noemen."

Huilpa ligt Vader Piet. Dat is een leuke naam, maar waarom heet die plek nu zo? Begin vorige eeuw woonde hier ene Piet Lampe. Deze Piet Lampe was de oudste zoon van Hendrik Lampe, de stamvader van de Arubaanse Lampes. Piet Lampe was districtmeester van het toenmalige tweede district, dat het gehele oosten van Aruba omvatte. Merkwaaig dat Piets roepnaam Vader Piet was en niet Tata Piet. In 1829 werd het rustige Aruba opgeschrikt doordat Piet Lampe was verdwenen. Later werd zijn stoffelijk overschot in een van de vele spelontken aan de kust gevonden. Algemeen werd aangenomen dat de heer Lampe bij het vissen van de rots was gevallen en verdrinken. Maar vrij spoedig bleek dat hij was vermoord door een slaaf. De moordenaar is later op Curaçao terechtgesteld. De strreek heet sindsdien Vader Piet."

Een verklaring van een andere oude naam: "Aruba's haven heet Paardenbaai. Reeds Stuyvesant gebruikte Aruba als stoeterij of fokplaats voor paarden, maar daar heet de baai niet naar. Toen in de achttiende eeuw de suikerrenteeft op de noordelijke Antillen opkwam, importeerde men daar paarden uit wat nu Venezuela is. Tijdens het vangen en de drifjacht naar de kust werden de paarden zo afgejakerd, dat men ze eerst naar Aruba bracht en hier wat liet bijkomen. Een schip met paarden voer naar ons eiland en zo dicht mogelijk onder de kust werden de paarden in de baai overboord gezet. Ze zwommen dan zelf naar de wal, waar men zorgde dat paarden stonden. Soort lokt soort. Zo kreeg de baai, waar thans onze hoofdstad ligt, de naam van Paardenbaai."

NOOIT TROUWEN

Alice van Romondt is de huidige bibliothecaresse op Aruba. Zij herinnert zich dat Hartog in een typisch Arubaanse twee-verdiepingshuisje woonde: 'Piso di Marina'. Van Romondt bezocht Hartog als studente regelmatig voor adviezen. "Ik weet nog dat hij tegen me zei: Als je een bibliotheek-